

การจัดการการผลิตและการตลาดของส้มโอพันธุ์ทองดี จังหวัดชัยภูมิ

Marketing and Production Management of Thong-Dee Pummelo in Chaiyaphum Province

ริญญารัตน์ อุคม(Rinyarat Udom)* ดร.สุรชัย จันทร์จรัส(Dr.Surachai Chancharat)**

ดร.ธนาภรณ์ อธิปัญญากุล(Dr.Thanaporn Athipanyakul)***

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาด้านการจัดการการผลิตและการตลาดส้มโอพันธุ์ทองดีในจังหวัดชัยภูมิ โดยรวบรวมข้อมูลจากเกษตรกรจำนวน 55 ราย เพื่อศึกษาด้านการจัดการการผลิต โดยใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง และรวบรวมข้อมูลจากคนกลางทางการตลาดจำนวน 5 ราย โดยใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบก้อนหิมะ ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าส้มโอที่ผลิตที่อำเภอบ้านแท่นมีต้นทุนการผลิตที่สูงกว่าส้มโอการผลิตที่อำเภอเกษตรสมบูรณ์ ในทางตรงกันข้ามราคาที่เกษตรกรขายได้กลับสูงกว่า ในการกำหนดราคารับซื้อส้มโอของคนกลางทางการตลาดแตกต่างกันตามเกรดและคุณภาพของส้มโอ ดังนั้น หากเกษตรกรสามารถผลิตส้มโอได้เกรดตามที่ตลาดกำหนดก็จะสามารถขายได้ในราคาที่สูง นอกจากนี้ในการศึกษายังพบว่า เกษตรกรมีการใช้สารเคมีที่อยู่ในกลุ่มสารที่เป็นวัตถุอันตรายทางการเกษตรที่ห้ามใช้ ดังนั้น เกษตรกรควรให้ความใส่ใจในเรื่องดังกล่าวเพราะอาจมีผลต่อการส่งออกได้

ABSTRACT

The objective of this study was to investigate marketing and production management of Thong-Dee pummelo production in Chaiyaphum province. Data was gathered from 55 farmers for production management study by using a purposive sampling technique. Additionally, a snow ball sampling technique was adopted for data collection from 5 marketing intermediaries in order for a study of marketing management. Result of this study shown that pummelo production in Kasetsoomboon district had a lower cost of production than pummelo production in Bantaen district. On the other hand, farm gate price of pummelo in Kasetsoomboon district was lower than farm gate price in Bantaen district. Pummelo price depends on its quality and gradation. Therefore, if pummelo products were classified in the high grade, farmers will receive higher price than those lower grade. Farmers should use technologies that can reduce production costs and also increase quality of pummelo products. Moreover, they should concern about toxic pesticides that is prohibit to use in farm, since it would be negative impact for the exportation.

คำสำคัญ: ต้นทุนการผลิตส้มโอ คนกลางทางการตลาด บ้านแท่น

Key Words: Production cost of pummel, marketing intermediaries, Bantaen

* นักศึกษา หลักสูตรเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ธุรกิจ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

*** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ภาควิชาเศรษฐศาสตร์การเกษตร คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

บทนำ

จังหวัดชัยภูมิเป็นจังหวัดหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีสภาพดินและภูมิอากาศเหมาะสมกับการปลูกส้มโอ โดยส้มโอที่ผลิตได้จากจังหวัดชัยภูมิ เป็นที่รู้จักของพ่อค้าจากต่างถิ่น และผู้ส่งออกจากการศึกษาของมัลลิกา (2554) พบว่า อำเภอบ้านแท่น จังหวัดชัยภูมิ เป็นหนึ่งพื้นที่ที่สามารถปลูกส้มโอได้ดี ตรงตามมาตรฐานการส่งออก ชาวสวนมีความสามารถในการทำไร่ ไร่อย่างไรก็ตามยังมีต้นทุนการผลิตที่สูง และยังขาดการใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินถาวร นอกจากนี้ ริญญรัตน์, สุรชัย และ ธนาภรณ์ (2558) พบว่า การลงทุนปลูกส้มโอที่อำเภอบ้านแท่น ที่มีการปลูกส้มโอแบบยกร่อง และอำเภอเกษตรสมบูรณ์ ที่มีระบบการปลูกแบบไม่ยกร่อง ในจังหวัดชัยภูมิ มีความคุ้มค่าในการลงทุน ไร่อย่างไรก็ตามเมื่อศึกษาถึงอัตราความเสี่ยงด้านรายได้และรายจ่ายโดยศึกษาจากมูลค่าการแปรเปลี่ยนของรายได้และรายจ่ายพบว่า การปลูกส้มโอพันธุ์ทองดีของชาวสวนในอำเภอบ้านแท่นมีอัตราความเสี่ยงด้านรายจ่ายสูงกว่ารายได้ นอกจากนี้ยังพบว่าการลงทุนปลูกส้มโอของชาวสวนในอำเภอเกษตรสมบูรณ์มีอัตราความเสี่ยงด้านรายได้และรายจ่ายสูงมากและสูงกว่าการลงทุนปลูกส้มโอของชาวสวนในอำเภอบ้านแท่น จังหวัดชัยภูมิ การที่ชาวสวนมีอัตราความเสี่ยงด้านต้นทุนสูงนั้นอาจมาจากหลายปัจจัย การจัดการการผลิตที่ดีซึ่งหมายความรวมถึงการเลือกใช้เทคโนโลยีการผลิตย่อมมีผลต่อรายได้และต้นทุน จากการทบทวนวรรณกรรมยังพบอีกว่า ชาวสวนมีต้นทุนการผลิตที่สูง โดยต้นทุนส่วนใหญ่เป็นค่าปุ๋ยและค่าสารเคมี นอกจากนี้ยังพบว่าการเกษตรกรรมมีการใช้ปัจจัยบางอย่างมากเกินไปจนการใช้จึงส่งผลให้มีค่าใช้จ่ายด้านการผลิตอยู่ในระดับที่สูง (สังคม และคณะ, 2552)

อย่างไรก็ตามงานวิจัยดังกล่าวไม่ได้กล่าวถึงด้านการจัดการการผลิตของส้มโอพันธุ์ทองดี ในจังหวัดชัยภูมิไว้อย่างชัดเจน ตลอดจนไม่ได้วิเคราะห์ด้านการจัดการการตลาดด้วย ดังนั้น การศึกษานี้จึงมี

วัตถุประสงค์หลัก คือ เพื่อศึกษาการจัดการการผลิตและการตลาดของการผลิตส้มโอพันธุ์ทองดี ในจังหวัดชัยภูมิ

วิธีการวิจัย

การศึกษานี้ใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling technique) สำหรับการศึกษาด้านการจัดการการผลิตโดยมีเกณฑ์ในการเลือกพื้นที่ศึกษาที่มีการเพาะปลูกส้มโอเพื่อการค้าได้แก่ บ้านหนองผักหลอด ตำบลบ้านแท่น อำเภอบ้านแท่น จำนวน 22 ราย และ บ้านนุ่งสิบสี่ ตำบลโนนทอง อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิจำนวน 33 ราย โดยรวบรวมข้อมูลจากชาวสวนที่ส้มโอให้ผลผลิตแล้วเท่านั้น และจากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า ส้มโอเริ่มให้ผลผลิตในปีที่ 4 และผลผลิตเริ่มลดลงในปีที่ 15 (นงนุช และสมคิด, 2550) สำหรับการศึกษาด้านการจัดการการตลาดใช้วิธีเลือกตัวอย่างแบบกึ่งหิมะ โดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก คนกลางทางการตลาดที่เกี่ยวข้องทั้งหมด 5 ราย

การวิเคราะห์ข้อมูล แบ่ง การวิเคราะห์ออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่

- 1) ด้านการจัดการการผลิตวิเคราะห์ถึงการถือครองที่ดินและการใช้ประโยชน์ที่ดิน ประสิทธิภาพอาชีพ รวมทั้งรายได้และภาวะหนี้สินของผู้ปลูกส้มโอและแผนการผลิตส้มโอ สำหรับต้นทุนการผลิตส้มโอได้แบ่งการวิเคราะห์ออกเป็นต้นทุนคงที่ และต้นทุนผันแปร โดยต้นทุนคงที่ ได้แก่ ค่าใช้และค่าเช่าที่ดิน ค่าภาษีที่ดิน ค่าเสื่อมราคาทรัพย์สินทางการเกษตรที่ใช้ในการผลิตส้มโอ ค่าเสียโอกาสในการลงทุน ส่วนต้นทุนผันแปร ได้แก่ ค่าแรงงาน ค่าวัสดุซึ่งรวมถึงค่าพันธุ์ส้มโอในปีที่ 1 ค่าปุ๋ย ค่าสารกำจัดวัชพืช ค่าสารเคมีกำจัดศัตรูพืช นอกจากนี้ยังมีค่าดอกเบี้ยเงินกู้ซึ่งชาวสวนส้มโอผู้เพื่อลงทุน และค่าเสียโอกาสของต้นทุนผันแปร (ในการวิเคราะห์ไม่รวมค่าดอกเบี้ย) สำหรับรายได้ในการศึกษานี้วิเคราะห์ทั้งในส่วนของรายได้สุทธิ ซึ่งหาได้จากรายได้ทั้งหมดหักด้วยต้นทุนทั้งหมด และรายได้เหนือต้นทุนเงินสด วิเคราะห์จากรายได้ทั้งหมด

หักด้วยต้นทุนที่เป็นเงินสด เนื่องจากพฤติกรรมของเกษตรกรมักจะสนใจเฉพาะในส่วนจากรายได้เหนือต้นทุนเงินสดเท่านั้น ดังนั้น จึงควรวิเคราะห์ในส่วนจากรายได้ดังกล่าว

2) ด้านการจัดการการตลาด ศึกษาการกำหนดคุณภาพและราคาซื้อขาย ตลอดจนต้นทุนและส่วนเหลือการตลาด โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากคนกลางทางการตลาดที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกิจกรรมดังกล่าว

ผลการวิจัย

1) การจัดการการผลิต

1.1) สภาพทั่วไปทางเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรตัวอย่าง

ชาวสวนส้มโอที่จังหวัดชัยภูมิมีเนื้อที่ถือครองเฉลี่ย 14.40 ไร่ต่อครัวเรือน มีเนื้อที่ถือครองสูงสุด 75.00 ไร่ต่อครัวเรือน ต่ำสุด 3.00 ไร่ต่อครัวเรือน ส่วนใหญ่ร้อยละ 98.62 เป็นที่ดินของตนเองการใช้ประโยชน์ที่ดินร้อยละ 47.92 ใช้ปลูกส้มโอ รองลงมาคือ ทำนาร้อยละ 34.72 และที่เหลือใช้ในกิจกรรมการเกษตรอื่น ๆ เช่น อ้อย ยางพารา พริก กล้วย และพืชอื่น ๆ ในภาพรวมที่อำเภอบ้านแท่น ส่วนใหญ่มีการปลูกส้มโอแบบยกทรง โดยมีเนื้อที่เฉลี่ย 6.50 ไร่ต่อครัวเรือน สำหรับที่อำเภอเกษตรสมบูรณ์ มีการปลูกส้มโอแบบไม่ยกทรง โดยมีพื้นที่เพาะปลูกส้มโอเฉลี่ย 3.94 ไร่ต่อครัวเรือน มีประสบการณ์การปลูกเฉลี่ย 13.82 ปี สูงสุดเท่ากับ 30 ปี ต่ำสุดเท่ากับ 4 ปี ก่อนมาปลูกส้มโอส่วนใหญ่ชาวสวนทำนามาก่อนคิดเป็นร้อยละ 54.55 รองลงมาปลูกพืชไร่ เช่น อ้อยและมันสำปะหลัง ร้อยละ 34.53 ที่เหลือคือกิจกรรมทางการเกษตรอื่น ๆ สำหรับสาเหตุของการตัดสินใจหันมาปลูกส้มโอเพราะเห็นว่ามียอดรายได้ที่ดี คิดเป็นร้อยละ 43.40 รองลงมาร้อยละ 24.52 ให้เหตุผลด้านการตัดสินใจเปลี่ยนกิจกรรมเนื่องจากได้รับการสนับสนุนจากทางรัฐบาล

โดยเฉลี่ยชาวสวนส้มโอมีรายได้สุทธิต่อปีเท่ากับ 301,805.45 บาทต่อครัวเรือน คิดเป็นรายได้

สุทธิจากการปลูกส้มโอ 142,365.45 บาทต่อครัวเรือน หรือร้อยละ 47.17 ของรายได้ทั้งหมด รายได้สุทธิในภาคการเกษตรอื่นไม่รวมส้มโอเท่ากับ 42,636.30 บาทต่อครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 14.13 ของรายได้ทั้งหมด และรายได้สุทธินอกภาคการเกษตรเท่ากับ 116,803.70 บาทต่อครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 37.95 ของรายได้ทั้งหมด ชาวสวนมีภาระหนี้สินร้อยละ 51.02 โดยมีแหล่งเงินกู้แตกต่างกันไป และมีภาระหนี้สินกับธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร คิดเป็นเงินกู้เฉลี่ยเท่ากับ 100,742.86 บาทต่อครัวเรือน กู้จากสหกรณ์การเกษตรเฉลี่ย 225,777.78 บาทต่อครัวเรือน กลุ่มเกษตรกรเฉลี่ยเท่ากับ 38,750.00 บาทต่อครัวเรือน กองทุนหมู่บ้านเท่ากับ 22,508.33 บาทต่อครัวเรือน และกองทุนเงินดำน 21,266.67 บาทต่อครัวเรือน

1.2) แผนการผลิตส้มโอและกิจกรรมด้านการดูแลและบำรุงรักษาส้มโอ

ส้มโอในจังหวัดชัยภูมิมีการผลิตทั้งในและนอกฤดูการผลิต โดยส้มโอที่ผลิตในฤดูการผลิตจะเรียกว่าเป็นส้มปี โดยจะออกในช่วง เดือนกรกฎาคม – กันยายน และส้มที่ออกนอกฤดูการผลิตเรียกว่าส้มทวายจะออกในช่วงเดือนตุลาคม-พฤศจิกายน และมกราคม และอีกครั้งในช่วงเดือนมีนาคม-พฤษภาคม เมื่อศึกษาเชิงลึกเป็นรายอำเภอพบว่า ส้มปีของทั้งสองอำเภอจะออกในช่วงเดียวกัน แต่ส้มทวายที่อำเภอเกษตรสมบูรณ์ พบได้ในช่วงเดือนตุลาคม และอีกครั้งช่วงเดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือนพฤษภาคม ส่วนที่อำเภอบ้านแท่นส้มทวายพบในช่วงเดือนตุลาคมถึงพฤศจิกายน เดือนมกราคม และเดือนมีนาคมถึงเดือนมิถุนายน

ในการศึกษาด้านการจัดการการผลิตโดยสัมภาษณ์ถึงกิจกรรมการดูแลและบำรุงรักษาส้มโอของชาวสวนเป็นรายเดือนพบว่า ชาวสวนส้มโอของอำเภอเกษตรสมบูรณ์มีกิจกรรมการดูแลรักษา มีการตัดแต่งกิ่งในเดือน กุมภาพันธ์ มีนาคม มิถุนายน และตุลาคม และจะพ่นสารกำจัดโรคและแมลงในเดือน กุมภาพันธ์ มีนาคม พฤษภาคมและกรกฎาคม

โดยส่วนใหญ่นั้นที่ผู้ใช้มีการค้าว่าแจ๊คเก็ต และแลนเนท โดยแลนเนท จะใช้ในเดือนมีนาคม ซึ่งเป็นช่วงที่มีการระบาดของโรคและแมลง อย่างไรก็ตามพบว่า สารแลนเนทจัดอยู่ในวัตถุอันตรายทางการเกษตรที่ต้องเฝ้าระวัง นอกจากนี้ยังมีการใช้รดตัดหญ้าและใช้สารกำจัดวัชพืช เช่น กริมม็อกโซนและราวดีอัฟ ชาวสวนมีการให้ฮอร์โมนเพื่อทำการเร่งดอกเกือบทุกเดือนยกเว้นในเดือนสิงหาคมและกันยายน เช่นเดียวกันการใส่ปุ๋ยจะใส่เกือบทุกเดือนยกเว้นเดือนกุมภาพันธ์ ปุ๋ยที่ใช้ส่วนใหญ่คือสูตร 15-15-15 ซึ่งจะใส่เกือบทุกเดือน ส่วนสูตรอื่นจะใส่ประกอบกับสูตร 15-15-15 ได้แก่สูตร 16-20-0, 8-8-24 และ 46-0-0 ขึ้นอยู่กับว่าในแต่ละช่วงส้มโอต้องการธาตุอาหารใดมากกว่ากัน

สำหรับการจัดการการผลิตและการดูแลรักษาส้มโอของชาวสวนส้มโออำเภอบ้านแท่น จังหวัดชัยภูมิ พบว่า มีการตัดแต่งกิ่งเฉพาะในเดือนกันยายนถึงเดือนพฤศจิกายน การพ่นสารกำจัดโรคและแมลงเกือบตลอดทั้งปียกเว้นช่วงเดือนกรกฎาคมถึงเดือนกันยายน โดยสารที่ใช้มีชื่อการค้าแตกต่างกันไป เช่น อโซดริน เทอร์ลา แลนเนทแจ๊คเก็ต ซุปเปอร์เอ็กซ์ เมกกา และคาบามเมท 40 โดยในกลุ่มนี้มีสารที่เป็นวัตถุอันตรายทางการเกษตรที่ห้ามใช้ เช่นเดียวกันกับชาวสวนในอำเภอเกษตรสมบูรณ์ คือ ชาวสวนกำจัดวัชพืชโดยใช้รดตัดหญ้าและพ่นสารกำจัดวัชพืช ซึ่งเป็นสารประเภทเดียวกัน และมีระยะเวลาในการพ่นค่อนข้างเหมือนกัน สำหรับการฉีดพ่นฮอร์โมนและการใส่ปุ๋ยก็เช่นกัน

1.3) ราคาที่ชาวสวนส้มโอขายได้ ต้นทุนและผลตอบแทนในการผลิตส้มโอ

ราคาส้มโอพันธุ์ทองดีที่ชาวสวนขายได้ขึ้นกับขนาดและคุณภาพของส้มโอ หากส้มโอที่ผลิตได้ตรงตามเกรดที่ผู้ซื้อกำหนดจะขายในหน่วยของผล และหากตกเกรดจะขายออกในรูปกิโลกรัม โดยราคาที่ชาวสวนส้มโอในอำเภอบ้านแท่น จังหวัดชัยภูมิขายได้ในราคาเฉลี่ย 24.60 บาทต่อผล และ 20.50 บาทต่อกิโลกรัม ตามลำดับ ส่วนราคาที่ชาวสวนส้มโอที่

อำเภอเกษตรสมบูรณ์ขายได้เฉลี่ยเท่ากับ 14.89 บาทต่อผล และ 12.41 บาทต่อกิโลกรัม (ตารางที่ 1)

ตารางที่ราคาส้มโอพันธุ์ทองดีเฉลี่ยที่ผู้ปลูกส้มโอขายได้ ในจังหวัดชัยภูมิปีการผลิต 2555/56

หน่วย : บาทต่อหน่วย

รูปแบบการปลูก	บ้านแท่น		เกษตรสมบูรณ์	
	บาท/ผล	บาท/กก.	บาท/ผล	บาท/กก.
แบบยกทรง	24.60	20.50		
แบบไม่ยกทรง			14.89	12.41

หมายเหตุ : ส้มโอ 1 ผล เท่ากับน้ำหนัก 1.2 กิโลกรัม, เกษตรกรขายผลผลิตส้มโอเป็นผล ยกเว้นส้มโอที่ตกเกรดจะขายเป็นกิโลกรัม

ที่มา: จากการสำรวจ (2557)

จากผลการวิเคราะห์ พบว่า การปลูกส้มโอในระบบการปลูกแบบยกทรงมีต้นทุนทั้งหมดในปีที่ 1 เท่ากับ 30,781.45 บาทต่อไร่ คิดเป็นต้นทุนที่เป็นเงินสดเท่ากับ 27,594.28 บาทต่อไร่ และต้นทุนที่ไม่เป็นเงินสดเท่ากับ 3,187.17 บาทต่อไร่ และในปีที่ 4 ที่ส้มโอเริ่มให้ผลผลิต เกษตรกรอำเภอบ้านแท่นได้ผลผลิตเฉลี่ยเท่ากับ 977.78 ผลต่อไร่ และไม่มี การขายผลผลิตในรูปของผล ส่วนปีที่ 5 มีผลผลิตเฉลี่ย 2,187.50 ผลต่อไร่ ส่วนปีอื่น ๆ มีผลผลิตเฉลี่ยดังตารางที่ 2

สำหรับต้นทุนการผลิตของส้มโอในระบบการปลูกแบบไม่ยกทรง ที่อำเภอเกษตรสมบูรณ์ พบว่า ต้นทุนทั้งหมดในปีที่ 1 เท่ากับ 12,862.89 บาทต่อไร่ แบ่งออกเป็นต้นที่เป็นเงินสดเท่ากับ 6,825.81 บาทต่อไร่ ต้นทุนที่ไม่เป็นเงินสดเท่ากับ 6,037.08 บาทต่อไร่ สำหรับผลผลิตเริ่มเก็บเกี่ยวในปีที่ 4 เช่นเดียวกัน โดยมีผลผลิต 916.67 ผลต่อไร่ และในปีอื่น ๆ ได้แสดงไว้ดังตารางที่ 3 จะเห็นว่าต้นทุนการผลิตในกรณีการปลูกแบบยกทรงสูงกว่าการปลูกแบบไม่ยกทรง และจำนวนผลผลิตไม่แตกต่างกันมากนัก แต่อาจจะแตกต่างกันในส่วนของคุณภาพและรสชาติของส้มโอทั้งนี้ขึ้นอยู่กับการดูแลรักษาของเกษตรกรแต่ละอำเภออีกด้วย

ตารางที่ 2 ต้นทุนและผลตอบแทนในการผลิตส้มโอของพื้นที่ปลูกส้มโอที่สำรวจ ปีการผลิต 2555/56 อำเภอบ้านแท่น จังหวัดชัยภูมิ

หน่วย : บาท/ไร่

ประเภทต้นทุน	ปีที่ 1			ปีที่ 2			ปีที่ 3			ปีที่ 4			ปีที่ 5			ปีที่ 6			ปีที่ 7				
	เงินสด	ไม่เข้าเงินสด	รวม	เงินสด	ไม่เข้าเงินสด	รวม	เงินสด	ไม่เข้าเงินสด	รวม	เงินสด	ไม่เข้าเงินสด	รวม	เงินสด	ไม่เข้าเงินสด	รวม	เงินสด	ไม่เข้าเงินสด	รวม	เงินสด	ไม่เข้าเงินสด	รวม		
ต้นทุนต้นแปร	27,570.08	2,286.35	29,856.43	7,490.34	884.85	8,375.19	5,985.15	859.87	6,845.02	10,252.44	348.58	10,601.02	10,751.95	365.57	11,117.52	10,812.61	367.63	11,180.24	4,794.09	964.35	5,758.44		
ค่าแรงงาน	8,986.65	1,304.61	10,291.26	2,125.21	609.46	2,734.67	1,231.99	634.79	1,866.78	4,125.00	-	4,125.00	4,481.25	-	4,481.25	4,537.50	-	4,537.50	1,781.25	775.00	2,556.25		
ค่าวัสดุ	15,106.63	-	15,106.63	2,288.91	-	2,288.91	2,633.61	-	2,633.61	4,900.00	-	4,900.00	5,970.70	-	5,970.70	5,665.00	-	5,665.00	2,062.50	-	2,062.50		
ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์	526.02	-	526.02	447.12	-	447.12	380.05	-	380.05	422.44	-	422.44	-	-	-	436.49	-	436.49	394.26	-	-	394.26	
ค่าดอกเบี้ยเงินกู้ยืม	2,950.78	-	2,950.78	2,629.10	-	2,629.10	1,739.50	-	1,739.50	805.00	-	805.00	300.00	-	300.00	173.62	-	173.62	556.08	-	-	556.08	
ค่าเสียโอกาสเงินทุน	-	981.74	981.74	-	275.39	275.39	-	225.08	225.08	-	348.58	348.58	-	365.57	365.57	-	367.63	367.63	-	-	189.35	189.35	
ต้นทุนคงที่	24.20	900.82	925.02	3.40	1,100.82	1,104.22	2.45	1,024.82	1,027.27	424.00	600.82	1,024.82	23.15	1,350.82	1,373.97	23.15	1,133.57	1,156.72	37.80	876.66	37.80	914.46	
ค่าใช้และค่าเช่าที่ดิน	-	300.00	300.00	-	500.00	500.00	-	424.00	424.00	400.00	-	400.00	-	750.00	750.00	-	532.75	532.75	-	-	275.84	275.84	
ค่าภาษีที่ดิน	24.20	-	24.20	3.40	-	3.40	2.45	-	2.45	24.00	-	24.00	23.15	-	23.15	23.15	-	23.15	37.80	-	-	37.80	
ค่าเสื่อมราคาสิ่งปลูกสร้าง	-	581.06	581.06	-	581.06	581.06	-	581.06	581.06	-	581.06	581.06	-	581.06	581.06	-	581.06	581.06	-	-	581.06	581.06	
ค่าเสียโอกาสเงินลงทุน	-	19.76	19.76	-	19.76	19.76	-	19.76	19.76	-	19.76	19.76	-	19.76	19.76	-	19.76	19.76	-	-	19.76	19.76	
ต้นทุนทั้งหมด	27,594.28	3,187.17	30,781.45	7,493.74	1,985.67	9,479.41	5,987.60	1,884.69	7,872.29	10,676.44	949.40	11,625.84	10,775.10	1,716.39	12,491.49	10,835.76	1,501.20	12,336.96	4,831.89	1,841.01	6,672.90	6,672.90	
ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ (กก.)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	20.00	
ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ (ผล)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1,714.29	
มูลค่า (กก.) ²	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	410.00	
มูลค่า (ผล) ²	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	42,171.53	
มูลค่ารวม	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	42,581.53	
รายได้สุทธิหรือต้นทุนทั้งหมด	-	-30,781.45	-30,781.45	-	-9,479.41	-9,479.41	-7,872.29	-	-7,872.29	41,321.01	25,968.68	41,321.01	25,968.68	25,968.68	25,968.68	25,968.68	25,968.68	25,968.68	25,968.68	25,968.68	25,968.68	25,968.68	35,908.63
รายได้สุทธิต้นทุนเงินสด	-	-27,594.28	-27,594.28	-	-7,493.74	-7,493.74	-5,987.60	-	-5,987.60	43,037.40	27,469.88	43,037.40	27,469.88	27,469.88	27,469.88	27,469.88	27,469.88	27,469.88	27,469.88	27,469.88	27,469.88	27,469.88	37,749.64

หมายเหตุ : ค่าเสียโอกาสเงินลงทุนคิดจากอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 3.4 ต่อปี, ราคาส้มโอที่อำเภอบ้านแท่น จังหวัดชัยภูมิที่มีระบบการปลูกแบบทรงสูง ส่วนใหญ่เกษตรกรขายเป็นผลราคาผลละ 24.60 บาท และหากตก

เกรดขายเป็นกิโลกรัมละ 20.50 บาท

ที่มา: จากการศึกษา (2557)

ตารางที่ 2 ต้นทุนและผลตอบแทนในการผลิตส้มโอของพื้นที่ทางตอนใต้ของพื้นที่ทางตอนใต้ของประเทศไทย ปีการผลิต 2555/56 อำเภอบ้านแพน จังหวัดชัยภูมิ(ต่อ)

หน่วย : บาท/ไร่

ประเภทต้นทุน	ปีที่ 8			ปีที่ 10			ปีที่ 11			ปีที่ 12			ปีที่ 13			ปีที่ 15		
	เงินสด	ไม่ขึ้นเงินสด	รวม	เงินสด	ไม่ขึ้นเงินสด	รวม	เงินสด	ไม่ขึ้นเงินสด	รวม	เงินสด	ไม่ขึ้นเงินสด	รวม	เงินสด	ไม่ขึ้นเงินสด	รวม	เงินสด	ไม่ขึ้นเงินสด	รวม
ต้นทุนต้นแปร	9,321.95	1,350.95	10,672.90	8,914.34	1,602.97	10,517.31	12,801.88	435.26	13,237.14	9,649.60	638.29	10,287.89	13,971.67	2,077.74	16,049.41	14,331.09	2,167.51	16,498.60
ค่าแรงงาน	2,675.00	1,000.00	3,675.00	3,591.96	1,257.14	4,849.10	1,689.38	-	1,689.38	4,908.50	300.00	5,208.50	1,181.25	1,550.00	2,731.25	8,440.48	1,625.00	10,065.48
ค่าวัสดุ	5,434.80	-	5,434.80	4,551.92	-	4,551.92	10,717.85	-	10,717.85	4,478.00	-	4,478.00	12,309.50	-	12,309.50	5,488.50	-	5,488.50
ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์	704.03	-	704.03	335.45	-	335.45	394.65	-	394.65	263.10	-	263.10	281.42	-	281.42	263.01	-	263.01
ค่าดอกเบี้ยเงินกู้รวม	508.12	-	508.12	435.01	-	435.01	-	-	-	-	-	-	199.50	-	199.50	139.10	-	139.10
ค่าเสียโอกาสเงินทุน	-	350.95	350.95	-	345.83	345.83	-	435.26	435.26	-	338.29	338.29	-	527.74	527.74	-	542.51	542.51
ต้นทุนคงที่	450.40	600.82	1,051.22	538.10	600.82	1,138.92	336.50	600.82	937.32	335.00	600.82	935.82	357.70	600.82	958.52	400.00	600.82	1,000.82
ค่าใช้และค่าเช่าที่ดิน	427.25	-	427.25	500.00	-	500.00	300.00	-	300.00	300.00	-	300.00	350.00	-	350.00	350.00	-	350.00
ค่าภาษีที่ดิน	23.15	-	23.15	38.10	-	38.10	36.50	-	36.50	35.00	-	35.00	7.70	-	7.70	50.00	-	50.00
ค่าเสื่อมราคาสินทรัพย์	-	581.06	581.06	-	581.06	581.06	-	581.06	581.06	-	581.06	581.06	-	581.06	581.06	-	581.06	581.06
ค่าเสียโอกาสเงินทุน ¹	-	19.76	19.76	-	19.76	19.76	-	19.76	19.76	-	19.76	19.76	-	19.76	19.76	-	19.76	19.76
ต้นทุนทั้งหมด	9,772.35	1,951.77	11,724.12	9,452.44	2,203.79	11,656.23	13,138.38	1,056.08	14,174.46	9,984.60	1,239.11	11,223.71	14,329.37	2,678.56	17,007.93	14,731.09	2,768.33	17,499.42
ผลผลิตส้มต่อไร่ (กก.)			20.00			25.00			55.00			20.00			13.34			28.67
ผลผลิตส้มต่อไร่ (ผล)			2,275.00			2,517.36			2,175.00			4,000.00			2,750.00			2,466.07
มูลค่า (กก.) ²			410.00			512.50			1,127.50			410.00			273.47			587.74
มูลค่า (ผล) ²			55,965.00			61,927.06			53,505.00			98,400.00			67,650.00			60,665.32
มูลค่ารวม			56,375.00			62,439.56			54,632.50			98,810.00			67,923.47			61,253.06
รายได้สุทธิเหนือต้นทุนทั้งหมด			44,650.88			50,783.33			40,458.04			87,586.29			50,915.54			43,753.64
รายได้เหนือต้นทุนเงินสด			46,602.65			52,987.12			41,494.12			88,825.40			53,594.10			46,521.97

หมายเหตุ : ค่าเสียโอกาสเงินลงทุนคิดจากอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 3.4 ต่อปี, ราคาส้มโอที่อำเภอบ้านแพน จังหวัดชัยภูมิที่มีระบบการปลูกแบบทรงสูง ส่วนใหญ่เกษตรกรขายเป็นผลราคาผลละ 24.60 บาท และหากตัด

เกรดขายเป็นกิโลกรัมละ 20.50 บาท

ที่มา: จากการศึกษา (2557)

ตารางที่ 3 ต้นทุนและผลตอบแทนในการผลิตส้มโอของพื้นที่ของพื้นที่ของส้มโอที่สำรวจปีการผลิต 2555/56 อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ

หน่วย : บาท/ไร่

ประเภทต้นทุน	ปีที่ 1			ปีที่ 2			ปีที่ 3			ปีที่ 4			ปีที่ 5			ปีที่ 6		
	เงินสด	ไม่ขึ้นเงินสด	รวม	เงินสด	ไม่ขึ้นเงินสด	รวม	เงินสด	ไม่ขึ้นเงินสด	รวม	เงินสด	ไม่ขึ้นเงินสด	รวม	เงินสด	ไม่ขึ้นเงินสด	รวม	เงินสด	ไม่ขึ้นเงินสด	รวม
ต้นทุนต้นแปร	6,430.86	5,564.36	11,995.22	5,183.97	438.69	5,622.66	5,764.95	1,616.12	7,381.07	6,940.25	1,979.29	8,919.54	9,992.50	567.23	10,559.73	7,412.63	527.28	7,939.91
ค่าแรงงาน	1,560.93	1,550.00	3,110.93	2,173.00	103.41	2,276.41	1,778.13	990.42	2,768.55	2,400.00	1,100.00	3,500.00	5,709.38	-	5,709.38	3,600.00	266.20	3,866.20
ค่าวัสดุ	3,619.93	3,619.93	7,239.86	1,743.48	150.40	1,893.88	3,234.38	383.00	3,617.38	3,680.00	586.00	4,266.00	3,233.75	220.00	3,453.75	3,079.33	-	3,079.33
ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์	-	-	-	428.74	-	428.74	127.18	-	127.18	254.39	-	254.39	662.37	-	662.37	483.30	-	483.30
ค่าดอกเบี้ยเงินกู้รวม	1,250.00	-	1,250.00	838.75	-	838.75	625.26	-	625.26	605.86	-	605.86	385.00	-	385.00	250.00	-	250.00
ค่าเสียโอกาสเงินทุน	-	394.43	394.43	-	184.88	184.88	-	242.70	242.70	293.29	-	293.29	-	347.23	347.23	-	261.08	261.08
ต้นทุนคงที่	394.95	472.72	867.67	519.70	472.72	992.42	757.20	472.72	1,229.92	292.00	472.72	764.72	532.30	472.72	1,005.02	528.30	472.72	1,001.02
ค่าใช้และค่าเช่าที่ดิน	375.25	-	375.25	500.00	-	500.00	737.50	-	737.50	272.30	-	272.30	516.30	-	516.30	516.30	-	516.30
ค่าภาษีที่ดิน	19.70	-	19.70	19.70	-	19.70	19.70	-	19.70	19.70	-	19.70	16.00	-	16.00	12.00	-	12.00
ค่าเสื่อมราคาเครื่องมือ	-	457.18	457.18	-	457.18	457.18	-	457.18	457.18	457.18	-	457.18	-	457.18	457.18	-	457.18	457.18
ค่าเสียโอกาสเงินทุน ¹	-	15.54	15.54	-	15.54	15.54	-	15.54	15.54	15.54	-	15.54	-	15.54	15.54	-	15.54	15.54
ต้นทุนทั้งหมด	6,825.81	6,037.08	12,862.89	5,703.67	911.41	6,615.08	6,522.15	2,088.84	8,610.99	7,232.25	2,452.01	9,684.26	10,524.80	1,039.95	11,564.75	7,940.93	1,000.00	8,940.93
ผลผลิตส้มต่อไร่ (กก.)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	14.50	-	-	17.00
ผลผลิตส้มต่อไร่ (ตล)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	916.67	-	-	800.00	-	-	919.44
มูลค่า (กก.) ²	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	179.95	-	-	210.97
มูลค่า (ตล) ²	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	13,649.22	-	-	11,912.00	-	-	13,690.46
มูลค่ารวม	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	13,649.22	-	-	12,091.95	-	-	13,901.43
รายได้สุทธิเหนือต้นทุนทั้งหมด	-	-12,862.89	-12,862.89	-	-6,615.08	-6,615.08	-	-8,610.99	-8,610.99	3,964.96	-	527.20	-	-	527.20	-	-	4,960.50
รายได้สุทธิต่อต้นทุนเงินสด	-	-6,825.81	-6,825.81	-	-5,703.67	-5,703.67	-	-6,522.15	-6,522.15	6,416.97	-	1,567.15	-	-	1,567.15	-	-	5,960.50

หมายเหตุ : ค่าเสียโอกาสเงินคงคลังจากอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 3.4 ต่อปี, ราคาส้มโอที่อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิที่มีระบบการปลูกแบบไม่ยกทรง ส่วนใหญ่เกษตรกรขายเป็นผลราคาผลละ 14.89 บาท และ

หากเกษตรกรขายเป็นกิโลกรัมละ 12.41 บาท

ที่มา: จากการศึกษา (2557)

ตารางที่ 3 ต้นทุนและผลตอบแทนในการผลิตส้มโอของพื้นที่ของพื้นที่ของส้มโอที่สำรวจปีการผลิต 2555/56 อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ (ต่อ)

หน่วย : บาท/ไร่

ประเภทต้นทุน	ปีที่ 7			ปีที่ 8			ปีที่ 10			ปีที่ 11			ปีที่ 12			ปีที่ 15		
	เงินสด	ไม่ขึ้นเงินสด	รวม	เงินสด	ไม่ขึ้นเงินสด	รวม	เงินสด	ไม่ขึ้นเงินสด	รวม	เงินสด	ไม่ขึ้นเงินสด	รวม	เงินสด	ไม่ขึ้นเงินสด	รวม	เงินสด	ไม่ขึ้นเงินสด	รวม
ต้นทุนต้นแปร	7,243.10	1,347.48	8,590.58	6,380.86	216.95	6,597.81	6,896.48	1,028.27	7,924.75	4,105.87	1,669.92	5,775.79	7,811.09	304.35	8,115.44	8,697.60	1,606.16	10,303.76
ค่าแรงงาน	2,610.00	1,065.00	3,675.00	1,968.75	-	1,968.75	4,345.00	492.31	4,837.31	750.00	1,480.00	2,230.00	3,937.50	37.50	3,975.00	4,190.00	1,067.00	5,257.00
ค่าวัสดุ	4,245.60	-	4,245.60	3,170.10	-	3,170.10	1,988.93	275.38	2,264.31	2,840.00	-	2,840.00	3,336.64	-	3,336.64	4,507.60	200.35	4,707.95
ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์	-	-	-	616.75	-	616.75	432.43	-	432.43	386.64	-	386.64	309.31	-	309.31	-	-	-
ค่าดอกเบี้ยเงินกู้รวม	387.50	-	387.50	625.26	-	625.26	130.12	-	130.12	129.23	-	129.23	227.64	-	227.64	-	-	-
ค่าเสียโอกาสเงินทุน ¹	-	282.48	282.48	-	216.95	216.95	-	260.58	260.58	189.92	-	189.92	-	266.85	266.85	-	338.81	338.81
ต้นทุนจิ้ง	425.45	472.72	898.17	225.45	472.72	698.17	353.13	472.72	825.85	230.00	472.72	702.72	429.96	472.72	902.68	526.05	472.72	998.77
ค่าใช้และค่าเช่าที่ดิน	413.78	-	413.78	211.67	-	211.67	321.96	-	321.96	215.00	-	215.00	408.00	-	408.00	526.05	-	526.05
ค่าภาษีที่ดิน	11.67	-	11.67	13.78	-	13.78	31.17	-	31.17	15.00	-	15.00	21.96	-	21.96	-	-	-
ค่าเสื่อมราคาสิ่งทรัพย์ ¹	-	457.18	457.18	-	457.18	457.18	-	457.18	457.18	-	457.18	457.18	-	457.18	457.18	-	457.18	457.18
ค่าเสียโอกาสเงินทุน ¹	-	15.54	15.54	-	15.54	15.54	-	15.54	15.54	-	15.54	15.54	-	15.54	15.54	-	15.54	15.54
ต้นทุนทั้งหมด	7,668.55	1,820.20	9,488.75	6,006.31	689.67	7,295.98	7,249.61	1,500.99	8,750.60	4,335.87	2,142.64	6,478.51	8,241.05	777.07	9,018.12	9,223.65	2,078.88	11,302.53
ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ (กก.)	-	-	11.50	-	-	13.00	-	-	14.00	-	-	18.14	-	-	13.00	-	-	19.00
ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ (ผล)	-	-	890.00	-	-	962.39	-	-	1,400.00	-	-	1,748.19	-	-	1,458.64	-	-	1,512.38
มูลค่า (กก.) ²	-	-	142.72	-	-	161.33	-	-	173.74	-	-	225.12	-	-	161.33	-	-	235.79
มูลค่า (ผล) ²	-	-	13,252.10	-	-	14,329.99	-	-	20,846.00	-	-	26,030.55	-	-	21,719.15	-	-	22,519.34
มูลค่ารวม	-	-	13,394.82	-	-	14,491.32	-	-	21,019.74	-	-	26,255.67	-	-	21,880.48	-	-	22,755.13
รายได้สุทธิเหนือต้นทุนทั้งหมด	-	-	3,906.07	-	-	7,195.34	-	-	12,269.14	-	-	19,777.16	-	-	12,862.36	-	-	11,452.60
รายได้เหนือต้นทุนเงินสด	-	-	5,726.27	-	-	7,885.01	-	-	13,770.13	-	-	21,919.80	-	-	13,639.43	-	-	13,531.48

หมายเหตุ : ค่าเสียโอกาสเงินลงทุนคิดจากอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 3.4 ต่อปี, ราคาส้มโอที่อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิมีระบบการปลูกแบบไม่ยกทรง ส่วนใหญ่เกษตรกรขายเป็นผลราคาผลละ 14.89 บาท และ

หากเกษตรกรขายเป็นกิโลกรัมละ 12.41 บาท

ที่มา: จากการศึกษา (2557)

2) การจัดการการตลาด

2.1) การกำหนดคุณภาพและราคาซื้อขาย

จากการสำรวจคนกลางทางการตลาด จาก ผู้รวบรวมท้องถิ่นจำนวน 1 ราย ผู้จัดหาส้มโอให้กับทางห้างจำนวน 2 ราย และผู้บรรจุส้มโอเพื่อการส่งออกจำนวน 2 ราย แต่ละรายมีการกำหนดเกรดและราคาซื้อขายส้มโอที่แตกต่างกัน ดังนี้

(1) พ่อค้าท้องถิ่น

ลักษณะการขายของพ่อค้าท้องถิ่น ส่วนใหญ่จะขายปลีก โดยส่วนใหญ่ที่ขายจะเป็นพันธุ์ทองดี แบ่งตามขนาด ถ้าเบอร์ใหญ่ จะขายในราคา ผลละ 35 บาท ส่วนเบอร์กลางจะขายในราคา 20 บาท และเบอร์เล็กจะขายในราคา 15 บาทต่อผล ซึ่งมีการกำหนดราคาตามคุณภาพและขนาดของผลส้มโอ ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 เกรด ขนาด และราคาของส้มโอพันธุ์ทองดีที่พ่อค้าท้องถิ่นในจังหวัดชัยภูมิขายให้กับผู้ซื้อ

เกรด/คุณภาพ	ขนาด (นิ้ว)	ราคา(บาท/ผล)
เบอร์ 1	ใหญ่ 17.10 ขึ้นไป	35.00
เบอร์ 2	กลาง 15.10-17.00	20.00
เบอร์ 3	เล็ก 13.10-15.00	15.00

ที่มา: จากการสำรวจ (2557)

(2) ผู้จัดหาส้มโอให้กับทาง

ห้างสรรพสินค้า

ผู้จัดหาส้มโอมีการจัดส่งส้มโอให้กับห้างแม็คโคร 20 ครั้งต่อปี ครั้งละ 1,300-1,500 ผล โดยจัดส่งส้มโอให้กับห้างแม็คโครทั่วภาคอีสาน ยกเว้นจังหวัดอุบลราชธานี ศรีสะเกษ สตลนคร และบึงกาฬ ผู้จัดหารายที่สองจะส่งส้มโอขายไปยังห้างสรรพสินค้าในกรุงเทพฯ เช่น ห้างฟิวเจอร์พาร์คและห้างเดอะมอลล์ มีการกำหนดคุณภาพขนาดและราคาในเกณฑ์เดียวกัน วิธีการกำหนดราคา เจ้าของสวนให้ทางห้างเป็นฝ่ายเสนอราคา มีการรับซื้อเฉพาะพันธุ์ทองดีเท่านั้น โดยมีการกำหนดเกณฑ์ในการรับซื้อของทั้งสองห้างเหมือนกัน ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 เกรด ขนาด และราคาของส้มโอพันธุ์ทองดีที่ผู้จัดหาส้มโอขายให้กับห้างสรรพสินค้า

เกรด/คุณภาพ	น้ำหนัก(กิโลกรัม)	ราคา(บาท/ผล)
เบอร์ 1	1.60 กิโลกรัมขึ้นไป	40.00
เบอร์ 2	1.50-1.60 กิโลกรัม	30.00-35.00
เบอร์ 3	1.20-1.40 กิโลกรัม	25.00-27.00

ที่มา: จากการสำรวจ (2557)

(3) ผู้บรรจุส้มโอเพื่อการส่งออก

ผู้บรรจุส้มโอเพื่อการส่งออกที่มารับซื้อส้มโอจากชาวสวนที่จังหวัดชัยภูมิมิ 2 ราย ซึ่งมาจากจังหวัดนครปฐม และจังหวัดพิจิตร โดยทั้งสองรายมีการกำหนดคุณภาพและราคาส้มโอที่แตกต่างกัน ในการขายจะส่งไปขายยังประเทศจีน และฮ่องกง โดยมีการกำหนดราคาซื้อขายที่แตกต่างกันตามเกรด (ตารางที่ 6 และตารางที่ 7)

ตารางที่ 6 เกรด ขนาด และราคาของส้มโอพันธุ์ทองดีที่ผู้บรรจุส้มโอเพื่อการส่งออกรับซื้อ กรณีจังหวัดนครปฐม

เกรด/คุณภาพ	ขนาด (นิ้ว)	ราคา(บาท/ผล)
เบอร์ 0	จัมโบ้ 18.10ขึ้นไป	60.00
เบอร์ 1	ใหญ่ 17.10-18.00	50.00
เบอร์ 2	กลาง 16.10-17.00	45.00
เบอร์ 3	เล็ก 15.10-16.00	40.00

ที่มา: จากการสำรวจ (2557)

ตารางที่ 7 เกรด ขนาด และราคาของส้มโอพันธุ์ทองดีที่ผู้บรรจุส้มโอเพื่อการส่งออกรับซื้อ กรณีจังหวัดพิจิตร

พันธุ์	ขนาด (นิ้ว)	ราคา(บาท/ผล)
ขาน้ำผึ้ง	19.10 ขึ้นไป	60.00
ทองดี	18.10 ขึ้นไป	57.00
ท่าข่อย	17.10 ขึ้นไป	25.00

ที่มา: จากการสำรวจ (2557)

2.2) ต้นทุนและส่วนเหลือการตลาด

พ่อค้าท้องถิ่นส้มโอพันธุ์ทองดี มีต้นทุนเฉลี่ย 75,758.00 บาท ประกอบด้วยต้นทุนคงที่เท่ากับ 20,258.00 บาทต่อปีที่เหลือเป็นต้นทุนผันแปรเท่ากับ 55,500.00 บาทต่อปีพ่อค้าท้องถิ่นที่จังหวัดชัยภูมิขายส้มโอพันธุ์ทองดีมีรายได้เฉลี่ย 105,000.00 บาทต่อปี มีกำไรสุทธิ 29,242.00 บาทต่อปี ในจำนวนรายได้ที่

พ่อค้าได้รับประกอบด้วยส่วนเหลือมทางการตลาดร้อยละ 51.43 ของรายได้ โดยมีต้นทุนทางการตลาดเพียงร้อยละ 23.58 ของรายได้ (ตารางที่ 8)

ตารางที่ 8 ต้นทุนทางการตลาดและส่วนเหลือมการตลาดของ พ่อค้าท้องถิ่นส้มโอพันธุ์ทองดีจังหวัดชัยภูมิ ปี2556

รายการ	มูลค่า (บาท/ปี)	ร้อยละของ ต้นทุน	ร้อยละของ รายได้
ต้นทุนผันแปร	55,500.00	73.26	52.86
ค่าส้มโอ	51,000.00	67.32	48.57
ค่าน้ำมัน	1,500.00	1.98	1.43
ค่าอาหาร	1,500.00	1.98	1.43
ค่าแรงงาน	1,000.00	1.32	0.95
ค่าเช่าแผงตลาด	500.00	0.66	0.48
ต้นทุนคงที่	20,258.00	26.74	19.29
ต้นทุนทั้งหมด(1)	75,758.00	100.00	72.15
รายได้(2)	105,000.00		
กำไรสุทธิ(2) - (1)	29,242.00		27.85
ค่าส้มโอ(3)	51,000.00		48.57
ส่วนเหลือมการตลาด (2) - (3)	54,000.00		51.43
ต้นทุนการตลาด(1) - (3)	24,758.00		23.58

ที่มา: จากการสำรวจ (2557)

ผู้จัดหาส้มโอพันธุ์ทองดีให้กับห้างสรรพสินค้าจังหวัดชัยภูมิ แต่ละรายมีต้นทุนเฉลี่ย 868,434.17 บาท ประกอบด้วยต้นทุนคงที่ 28,434.17 บาทต่อปีเป็นต้นทุนผันแปรเท่ากับ 840,000.00 บาทต่อปี คิดเป็นค่าซื้อส้มโอมากที่สุดร้อยละ 58.73 ที่เหลือเป็นค่ากิจกรรมทางการตลาด ประกอบด้วย ค่าแรงงาน ค่าน้ำมัน ค่าสต็อกเกอร์ และค่าอาหาร ส่วนค่า rebates เป็นค่าที่ทางห้างสรรพสินค้าเรียกเก็บจากผู้จัดหาส้มโอโดยจะหักจากยอดขายร้อยละ 4 ผู้จัดหาส้มโอให้กับทางห้างมีรายได้เฉลี่ยต่อคนเท่ากับ 1,152,000.00 บาทต่อปี มีกำไรสุทธิเฉลี่ยเท่ากับ 283,565.83 บาทต่อปี มีส่วนเหลือมการตลาดเท่ากับ 642,000.00 บาทต่อปี คิดเป็นร้อยละ 55.73 ของรายได้ ดังนั้นต้นทุนทางการตลาดเท่ากับ 358,434.17 บาทต่อปี คิดเป็นร้อยละ 31.11 ของรายได้ (ตารางที่ 9)

ตารางที่ 9 ต้นทุนทางการตลาดและส่วนเหลือมการตลาดของผู้จัดหา ส้มโอพันธุ์ทองดีให้กับห้างจังหวัดชัยภูมิ ปี 2556

รายการ	มูลค่า (บาท/ปี)	ร้อยละของ ต้นทุน	ร้อยละของ รายได้
ต้นทุนผันแปร	840,000.00	96.73	72.92
ค่าส้มโอ	510,000.00	58.73	44.27
ค่าแรงงาน	150,000.00	17.27	13.02
ค่าน้ำมัน	2,000.00	0.23	0.17
ค่าอาหาร	50,000.00	5.76	4.34
สต็อกเกอร์	80,000.00	9.21	6.94
ค่า Rebates 4%	48,000.00	5.53	4.17
ต้นทุนคงที่	28,434.17	3.27	2.47
ต้นทุนทั้งหมด(1)	868,434.17	100.00	75.38
รายได้สุทธิ(2)	1,152,000.00		
กำไรสุทธิ(2) - (1)	283,565.83		24.62
ค่าส้มโอ (3)	510,000.00		44.27
ส่วนเหลือมการตลาด(2) - (3)	642,000.00		55.73
ต้นทุนการตลาด (1) - (3)	358,434.17		31.11

ที่มา: จากการสำรวจ (2557)

ผู้บรรจूस้มโอเพื่อการส่งออกส้มโอจังหวัดนครปฐม มีต้นทุนเฉลี่ย 24,876,916.66 บาทต่อปี ประกอบด้วยต้นทุนคงที่ร้อยละ 0.40 ของต้นทุนทั้งหมด ที่เหลืออีกร้อยละ 99.60 เป็นต้นทุนผันแปรพบว่า มีรายได้เท่ากับ 30,600,000.00 บาทต่อปี มีกำไร 5,723,083.34 บาทต่อปี มีส่วนเหลือมทางการตลาดเท่ากับ 10,200,000.00 บาทต่อปี คิดเป็นร้อยละ 33.33 ของรายได้ โดยมีต้นทุนทางการตลาดเท่ากับ 4,476,916.66 บาทต่อปี คิดเป็นร้อยละ 14.63 ของรายได้ (ตารางที่ 10)

สำหรับที่จังหวัดพิจิตร มีต้นทุนเฉลี่ย 71,112,000.00 บาทต่อปี มีรายได้ 84,600,000.00 บาทต่อปี และมีกำไรสุทธิ 13,480,000.00 บาทต่อปี คิดเป็นร้อยละ 15.94 ของรายได้ เมื่อเปรียบเทียบกับต้นทุนค่าส้มโอกับรายได้ที่ได้รับจะเห็นว่าค่าส้มโอ คิดเป็นร้อยละ 63.83 ของรายได้ ดังนั้นส่วนเหลือมทางการตลาดเท่ากับ 30,600,000.00 บาทต่อปี คิดเป็นร้อยละ 36.17 ของรายได้ โดยมีต้นทุนทางการตลาดเท่ากับ 17,120,000.00 บาทต่อปี คิดเป็นร้อยละ 20.23 ของรายได้ (ตารางที่ 11)

ตารางที่ 10 ต้นทุนทางการตลาดและส่วนเหลือการตลาดของผู้
บรรจุส้มโอเพื่อการส่งออก/ตัวแทนผู้ส่งออกที่จังหวัด
นครปฐมเฉลี่ยต่อราย ปี 2556

รายการ	มูลค่า (บาท/ปี)	ร้อยละของ ต้นทุน	ร้อยละของ รายได้
ต้นทุนผันแปร	24,776,500.00	99.60	80.97
ค่าส้มโอ	20,400,000.00	82.00	66.67
ค่าแรงงาน	1,920,000.00	7.72	6.27
ค่ากล่อง(เล็ก)	660,000.00	2.65	2.16
ค่ากล่อง(ใหญ่)	1,050,000.00	4.22	3.43
ค่าสติ๊กเกอร์	20,000.00	0.08	0.07
ค่าน้ำยาแวก	600,000.00	2.41	1.96
ลูกแม็ก	50,000.00	0.20	0.16
สายรัดกล่อง	60,000.00	0.24	0.20
ค่าน้ำ	1,500.00	0.02	0.00
ค่าไฟ	15,000.00	0.06	0.05
ต้นทุนคงที่	100,416.66	0.40	0.33
ต้นทุนทั้งหมด (1)	24,876,916.66	100.00	81.30
รายได้ (2)	30,600,000.00		
กำไรสุทธิ (2) - (1)	5,723,083.34		18.70
ค่าส้มโอ (3)	20,400,000.00		66.67
ส่วนเหลือ การตลาด (2) - (3)	10,200,000.00		33.33
ต้นทุนการตลาด (1) - (3)	4,476,916.66		14.63

ที่มา: จากการสำรวจ (2557)

ตารางที่ 11 ต้นทุนทางการตลาดและส่วนเหลือการตลาดของผู้
บรรจุส้มโอเพื่อการส่งออก/ตัวแทนผู้ส่งออกที่จังหวัด
พิจิตรเฉลี่ยต่อราย ปี 2556

รายการ	มูลค่า (บาท/ปี)	ร้อยละของ ต้นทุน	ร้อยละของ รายได้
ต้นทุนผันแปร	70,993,100.00	99.83	83.92
ค่าส้มโอ	54,000,000.00	75.94	63.83
ค่าแรงงาน	2,737,500.00	3.85	3.24
ค่ากล่อง (เล็ก)	5,700,000.00	8.02	6.74
ค่ากล่อง (ใหญ่)	7,050,000.00	9.90	8.33
ค่าแก๊ส	7,400.00	0.01	0.01
ค่าน้ำยาแวก	30,000.00	0.04	0.04
ลูกแม็ก	50,000.00	0.07	0.06
ค่าริบบิ้นผูกโบว์	35,000.00	0.05	0.04
ค่าตาข่าย	1,200,000.00	1.69	1.42
สายรัดกล่อง	140,000.00	0.20	0.17
ค่าน้ำ	7,200.00	0.01	0.01
ค่าไฟ	36,000.00	0.05	0.04
ต้นทุนคงที่	118,900.00	0.17	0.14
ต้นทุนทั้งหมด (1)	71,112,000.00	100.00	84.06
รายได้ (2)	84,600,000.00		

รายการ	มูลค่า (บาท/ปี)	ร้อยละของ ต้นทุน	ร้อยละของ รายได้
กำไรสุทธิ (2) - (1)	13,488,000.00		15.94
ค่าส้มโอ (3)	54,000,000.00		63.83
ส่วนเหลือการตลาด (2) - (3)	30,600,000.00		36.17
ต้นทุนการตลาด (1)-(3)	17,112,000.00		20.23

ที่มา: จากการสำรวจ (2557)

สรุปและข้อเสนอแนะ

การผลิตส้มโอของชาวสวนทั้งสองอำเภอมีกิจกรรมการดูแลและบำรุงรักษาส้มโอตลอดทั้งปี ราคาที่ชาวสวนได้รับขึ้นอยู่กับคุณภาพของส้มโอ โดยราคาที่ชาวสวนส้มโอในอำเภอบ้านแท่น จังหวัดชัยภูมิขายได้ในราคาเฉลี่ย 24.60 บาทต่อผล และ 20.50 บาทต่อกิโลกรัม ตามลำดับ ส่วนราคาที่ชาวสวนส้มโอที่อำเภอเกษตรสมบูรณ์ขายได้เฉลี่ยเท่ากับ 14.89 บาทต่อผล และ 12.41 บาทต่อกิโลกรัม การปลูกส้มโอในระบบการปลูกแบบยกร่องมีต้นทุนทั้งหมดในปีที่ 1 เท่ากับ 30,781.45 บาทต่อไร่ คิดเป็นต้นทุนที่เป็นเงินสดเท่ากับ 27,594.28 บาทต่อไร่ สำหรับต้นทุนการผลิตของส้มโอในระบบการปลูกแบบไม่ยกร่องใช้วิธีการวิเคราะห์แบบเดียวกับการวิเคราะห์ข้างต้น ผลการวิเคราะห์พบว่า ต้นทุนทั้งหมดในปีที่ 1 เท่ากับ 12,862.89 บาทต่อไร่ แบ่งออกเป็นต้นทุนที่เป็นเงินสดเท่ากับ 6,825.81 บาทต่อไร่ ต้นทุนที่ไม่เป็นเงินสดเท่ากับ 6,037.08 บาทต่อไร่

การกำหนดราคารับซื้อของคนกลางประเภทต่าง ๆ ที่รับซื้อส้มโอจากชาวสวนส้มโอของทั้งสองอำเภอในจังหวัดชัยภูมิแตกต่างกันตามเกรด ดังนั้น คนกลางแต่ละประเภทจะมีต้นทุนและส่วนเหลือทางการตลาดที่แตกต่างกัน

การปลูกส้มโอในระบบการปลูกแบบยกร่องมีต้นทุนการผลิตที่สูงกว่าการปลูกส้มโอในระบบการผลิตแบบไม่ยกร่อง แต่ในด้านของคุณภาพของส้มโอดูเหมือนว่า ส้มโอที่ผลิตในระบบการปลูกแบบยกร่องที่อำเภอบ้านแท่น จะมีคุณภาพที่ดีกว่าส้มโอที่ผลิตได้ที่อำเภอเกษตรสมบูรณ์ เนื่องจากราคาที่ชาวสวนขายได้สูงกว่า ซึ่งอาจมีผลมาจากการจัดการการผลิต จากข้อมูล

ด้านกิจกรรมการดูแลและบำรุงรักษาส้มโอของเกษตรกรทั้งสองพื้นที่จะเห็นว่ามิกิจกรรมที่ไม่แตกต่างกันมากนัก แต่ในส่วนและเทคโนโลยีที่เลือกใช้ ซึ่งก็คือระบบการปลูกนั้นแตกต่างกัน ซึ่งมีผลในด้านของการให้น้ำส้มโอ ซึ่งอาจสะท้อนถึงคุณภาพของผลผลิตก็เป็นได้ อย่างไรก็ตามในการจัดการด้านการผลิตของชาวสวนส้มโอในอำเภอบ้านแท่น ควรมีการเลือกใช้เทคโนโลยีที่สามารถลดต้นทุนการผลิตได้ สำหรับชาวสวนส้มโอที่อำเภอเกษตรสมบูรณ์ควรมีการพัฒนาด้านคุณภาพของส้มโอ เพื่อที่จะสามารถขายได้ในราคาที่สูงขึ้นและสามารถลดต้นทุนการผลิตได้ เนื่องจากส้มโอพันธุ์ทองดียังเป็นที่ต้องการของตลาด นอกจากนี้ในผลการศึกษาแสดงให้เห็นข้อควรระวังด้านการใช้สารเคมีของเกษตรกร เนื่องจากมีการใช้สารที่จัดเป็นวัตถุอันตรายทางการเกษตรที่อยู่ในกลุ่มที่ห้ามใช้และอยู่ในกลุ่มเฝ้าระวัง ดังนั้น เกษตรกรควรหลีกเลี่ยงการใช้สารกลุ่มดังกล่าว เพื่อเลี่ยงปัญหาด้านการตกค้างของสารเคมีซึ่งมีผลต่อการส่งออกไปยังต่างประเทศได้ ในด้านการจัดการทางการตลาด พบว่า ราคาที่คนกลางทางการตลาดรับซื้อมีการแบ่งเกรดและคุณภาพขึ้นที่แตกต่างกัน โดยกำหนดเส้นรอบวงของส้มโอเป็นเกณฑ์ ตลอดจนกำหนดว่าผิวของส้มโอจะต้องเรียบ ดังนั้น หากชาวสวนสามารถผลิตได้ตามเกรดและคุณภาพที่ตลาดต้องการ การผลิตส้มโอนับเป็นทางเลือกหนึ่งของชาวสวนและเกษตรกรรายอื่น เนื่องจากมีความคุ้มค่าในการลงทุน (มัลลิกา, 2554; ธนาภรณ์ และสุรัชย์, 2557)

คำขอบคุณ

งานวิจัยนี้ได้รับการสนับสนุนข้อมูลจากโครงการระบบการผลิตและการตลาดส้มโอในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนของไทยซึ่งได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) คำนับขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงที่ให้ความช่วยเหลือและเอื้อเฟื้อข้อมูลในการศึกษาวิจัยนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

ธนาภรณ์ อธิปัญญากุลและสุรัชย์จันทร์จรัส. โครงการระบบการผลิตและการตลาดส้มโอในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนของไทย. [รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์]. กรุงเทพฯ:สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย; 2557.

นงนุช อังยุริกุล และ สมคิด ทักษิณาวิสุทธิ์. โครงการเศรษฐกิจการผลิตและการตลาดส้มโอในภาคกลาง.[รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์]. กรุงเทพฯ:สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย; 2550.

มัลลิกา จินดาจางค์.การวิเคราะห์ทางการเงินของธุรกิจสวนส้มโอเพื่อส่งออกอำเภอบ้านแท่น จังหวัดชัยภูมิ.[รายงานการศึกษาอิสระปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาธุรกิจการเกษตร]. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น; 2554.

วิญญารัตน์ อุดม สุรัชย์ จันทร์จรัส และธนาภรณ์ อธิปัญญากุล. การวิเคราะห์ความคุ้มค่าการลงทุนทางการเงินและความเสี่ยงของการผลิตส้มโอพันธุ์ทองดีในจังหวัดชัยภูมิ. ใน: จุฑิไกร บุญคุ้ม, บรรณาธิการ. การประชุมวิชาการเกษตรมหาวิทยาลัยขอนแก่น. ครั้งที่ 16 ; 26-27 มกราคม 2558; ขอนแก่น. ขอนแก่น : คณะเกษตรศาสตร์ ; 2558 หน้า 41.

ภัทรวรรณ แท่นทองและคณะ.โครงการเศรษฐกิจการผลิตและการตลาดส้มโอในภาคใต้.[รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์].กรุงเทพฯ:สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย; 2552.

สังคม เตชะวงศ์เสถียรและคณะ. การศึกษาศาสนภาพการผลิต และการพัฒนาการผลิตส้มโอพันธุ์ทองดีของเกษตรกรในเขตอำเภอบ้านแท่น จังหวัดชัยภูมิ. [รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์]. กรุงเทพฯ:สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย; 2552.

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรกระทรวงเกษตรและสหกรณ์. ข้อมูลพื้นฐานเศรษฐกิจการเกษตรปี 2555.[ออนไลน์] 2555 [อ้างเมื่อ 20 มิถุนายน 2557].จาก <http://www.oae.go.th>.